

Előfizetési árak:

A kiadóhivatalban átveve:

Egész évre . . . 16 kor. — fill.
Negyedévre . . . 4 „ — „

Helyben házhoz hozva:

Egész évre . . . 20 kor. — fill.
Negyedévre . . . 5 „ — „

Vidékre postán szállítva:

Egész évre . . . 24 kor. — fill.
Negyedévre . . . 6 „ — „

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik minden nap a hétfőn és ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Apáczta u. 3. sz.

A szerkesztőség kéziratok visszatérésére vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fill.

NAGYVÁRAD, május 3.

Munkácsy Mihály halála.

Immár megtörténtek az intézkedések arra, hogy az elhunyt nagy művészt elhozzák haza a szülőföldjére, a melyben meg fog pihenni örökre.

És nemsokára itthon lesz a halhatatlan mester, a ki oly sok csodás dolgot alkotott, dicsőségére nemcsak a saját nevének, mely időtlen időközön át ragyogó betűkkel lesz beleírva a magyar művészet, sőt az egész világ művészetének történetébe, de dicsőségére egész nemzetének, a mely most mélyeséges gyászszal várja haza a drága hamvakat.

Az oly tragikus véget ért nagy művész elhunyt foglalkoztatta ma a képviselőházat is.

Napirend előtt felszólalt:

Hock János: T. Ház! Napirend előtt kérem engedelmet a felszólaláshoz, hogy a t. Háznak is hivatalos állásfoglalás történjék azon súlyos veszteség folytán, a mely a magyar művészetet és benne kulturánkat egyik legkiválóbb tehetségünknek és magyar művésztünknek, Munkácsy Mihálynak elhunytával érte. (Igaz! Igaz! Ugy van!)

Lehetetlen, hogy mikor az egész nemzet átérzi a mély gyászt és szomorúságot, ez a Ház, mely a nemzeti életnek lüktető szerve és erkölcsi központja, ebben a nemzeti gyászban ne vezetne és állást ne foglalna abban az általános szomorúságban, mely ezen súlyos veszteség folytán mindnyájunkat ért. (Igaz! Ugy van! a baloldalon).

T. Ház! Az igazi megindulásnak nincs sebb ékesszólása, mint a könyvek és a szívek,

léleknek meghatottsága. E pillanatban azért én parentáló gyászszavakkal, ékes beszéddel nem akarom bucsuztatni azt a nagyot, ki a magyar dicsőség lobogóját körülhordozta az egész külföldön és az ő talentumának fényével bevilágított az egész világ szemébe. (Igaz! Ugy van! a baloldalon).

Ennek a nemzetnek erkölcsi kötelessége, hogy azt a kis fajbéli sulyt, a melyet ugyszólván idegen népfajok és minden rokonságtól menten a nemzetek tengerében, mint kis önálló sziget képvisel, állandóan fokoz a nagy nemzetek rokonszenvének megnyerésével. Csak hogy ezt a tiszteletet, méltánylást másképp nem érdemelhetjük ki, mint kulturális törekvésünk, haladásunk által, főleg pedig a művészeti téren felmutatott sikereink által, mert a művészet közös kincse az egész kulturvilágnak és ugyszólván a jövő kor művelődési programja, mert megtanítja az emberiséget a szépnak, a nemesnek kultuszára, fölemeli a szíveket az eldurvulás azon anyagiasságából, a melybe sülyedtünk s a melyből kiszabadulni kötelességünk, hogy a tiszta eszmények után haladhassunk és nemzetünket igazán szolgálhassuk.

T. képviselőház! Munkácsy Mihály, midőn kilépett a nagyvilágba, az ő talentumosságával egyuttal a fajunkban rejlő művészi erőt és tehetséget is kinyilatkoztatta. Ismertté a magyar nevet, ismertté tette a fajunkban rejlő nagy művészi kvalitásokat. Ez előtt a magyar zseni előtt életében hódolt az egész világ s az ő dicsősége a mi dicsőségünk lett. Kegyeletes hállával illik azért megemlékeznünk róla most is, midőn ravatalánál könnyezve áll az egész ország és siratja benne ennek a korszaknak egyik legnagyobb mesterét és a magyar művésztelenségnek egyik kiváló fényes csillagát. (Igaz! Ugy van! a baloldalon).

Tisztelt uraim, ha mi megbecsüljük a politikai nagyságokat, kik bizonyos téren szolgálatot tettek nemzetünknek, ép úgy kötelességünk megbecsülni azokat is, kik az ő kulturális törekvéseik körében talán még nagyobb

fényt és dicsőséget hoztak a magyar névre. (Ugy van!)

Én nem akarok propositiókat tenni, mert hiszen mindnyájan érezzük mély megindulásunkat; egységesek vagyunk a gyászban. Reá bízom ezt az illetékes kormányra, reá bízom a kultuszminiszter urra, kinek szívében fekszik — tudom — ennek az ügynek az ország nevéhez méltó elintézése a gyásznak Munkácsyhoz illő megünneplése. Csak arra kérem, járuljon hozzá hogy nemzeti gyásznak jegyzőkönyvi formában megörökíttessék a Ház jegyzőkönyvében is. Mutassuk meg a jövőnek, hogy mikor egyik kiváló tehetségünk és egyik legnagyobb művésztünk hunyt el, a törvényhozás vezetett az országos gyászban és előljárt a hazafiai kötelességek teljesítésében. (Helyeslés a bal- és szélsőbaloldalon).

Széll Kálmán miniszterelnök: Tisztelt képviselőház! Én azt gondolom, hogy azokat, miket Hock János tisztelt képviselő ur most mondott, mindannyian átérezzük. Ennek a Háznak nincs egyetlen tagja sem, a kormánynak sincs, a ki kivonná magát azon általános fájdalom érzetéből, a mely az országot elfogja, midőn a magyar géniuszunk ily kiváló képviselőjét vesztettük el. Hiszen az ország már hosszú éveken át a legnagyobb fájdalommal, részvétellel és csüggedéssel nézte ennek a nagy szellemnek elborulását. (Igaz! Ugy van!) És így az ő elveszte feletti fájdalom általános és mélyen érzett. A magam részéről is szívesen hozzájárulok ahhoz, hogy ennek a fájdalomnak a Ház jegyzőkönyvében is kifejezés adjon és megörökítse annak a veszteségnek fájdalmas érzését, a melyet Munkácsy Mihály elhunytával az ország érez. A továbbiakra vonatkozólag méltóztatnék megvárni a kultuszminiszter urnak megérkezését, a ki esetleg a legközelebbi ülésben fog e tárgyban indítványt tenni. (Általános helyeslés.)

Alig hangzott el a Ház egyöntetű helyeslése, a mikor felállt Madarász József és azt ajánlotta a Ház figyelmébe, hogy napirend

A „TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Musztafa Ali írása a szigeti veszedelemről.

A magyar történetírók nagy szorgalommal búvárolják már évek óta a török történetírókat, hogy történetünknek leggyászosabb korszakát, a török uralom korát török szempontból is megvilágítva lássák. A *Katholikus Szemle* legutóbbi száma *Karácson* Imre dr. tollából egy fölötté érdekes könyvről értekeznek, Musztafa Ali könyvéről, mely Szigetvár ostromát írja le.

A munkát a múlt évben adta ki először Ahmed Dsevdet effendi Konstantinápolyban s így immár az orientalista történetírók számára hozzáférhető lett. A könyv teljes címe: »Hét fejezet a paradicsomlakó Szulejman szultán utolsó szigetvári hadjáratáról«.

A könyv szerzője Musztafa Ali, ki 1542. született Gallipoliban s az 1600. évig élt, amikor mint dseddai pasa fejezte be életét. Nevezetes mint költő és történetíró. Szigetvár ostroma idejében 24 éves volt s a hadjárat befejezése után, »midőn a tél zordonsága a réteket kiszáritotta s a kártékony fagy a fülemile fészket veréb tanyájává tette«, megírta a *Hét medslisz* című könyvet. »Vágyam támadott, ugymond, hogy az idők csodálatát, a századok bámolatát, vagyis Szigetvár bevételét és ama napokban történő dicső tetteket híven leírjam s megszerkesztvén, a világ lapján maradandóvá

tegyem és az emberek szívének könyvében emléket állítsak. Ha a vezérség és hódítás ügyében ilyféle nagyon nehéz ügyek még fölmerülnek, szolgáljanak ezek példaképül, tiszta tanácsul és javaslatul s a nehéz ügyeket tegyék könnyűekké és sikeresekké. Figyelmem tollát kihegyezvén, elmém javát tengerként kiárasztván, e »Hét medslisz« nevű könyvecskémet szerkesztettem s szerkesztésében a kifejezések gyöngyeivel földszittem«.

A »Hét medslisz« a szerző Szokoli Mohammed pasa nagyvezírnek ajánlotta abban a reményben, hogy mint tudós, de szegény ifju jutalmul vagy az államtanácsban nyer hivatalt, vagy pedig valamely jövedelmező birtokot kap. Ez óhaját nem is titkolja, mert reményli, hogy »a vezérség napja, a nagyság és fenség egének holdja, a pasa ő magassága e »Hét medslisz« anyagát« kedvesen fogadja és méltóan jutalmazza. »Nagygyá tettem, ugymond, a pasa nevét a föltámadás és az utolsó ítélet órájáig. Sok-e az, ha ő is gondoskodik életemről harmincz-negyvenezer piasteres ziamet erejéig? Nem is késik ezért dicséretekkel halmozni el a nagyvezírt és annak unokaöcsését, Musztafa budai pasát.

Az 1566. török háboru oka a »Hét medslisz« szerint az volt, hogy a »fekete szerencsétlő, tévelygő Makszimianusz nevű király Bécs határában megmozdult s a tekervényes kigyóhoz hasonlóan károkat okozni szándékozván, a romlott hitetleneknek, az alávaló gonoszoknak csapatját kutyafalkaként kieresztette s különféle

gonoszságok és ros z cselekedetek útjára bocsátotta. A hitványak olyanok voltak, mint a medrétől kiáradó sebes folyó«.

»Mikor a fényes csapatok átvonultak, az utazás oka, a hódítás és győzelem fénylő gyöngye, a híres bástyáju nevezetes vár, az erős Szigetvár előtt való megszállásuk napját megállapították.« Zrínyi a Győr és Komárom között táborzó Miksa királytól azt a megbízást kapta, hogy a szultán elhaladását akadályozza meg s ő föladatának megfelelve a török sereg közeledtének hírére Szigetvárt teljes védelmi állapotba helyezte. A török csapatok különböző hadosztályokban közeledtek Szigetvár felé. »Egyszerre föltűnt és meglátszott a híres vár, melynek környékét folyóvíz kerítette be, mint az oczeán szigetét. Minden oldalán süppedékes örvények valának, az átvezető utak pedig jeltelenek voltak; különösen egyik oldala mocsaras, nádas hely a másik pedig tüskés, bozótos hely volt; kétszeres védőbástya közepén állott az égig nyuló vár, amely, mint látszik, fáradtsággal készült el s bevétele kétségtelenül nagy erőt kívánó, majdnem lehetetlen föladat.«

A Szigetvár alá vonult csapatok a szultán megérkezésére vártak. »A 974. évi Moharrem-ül-haram hó 20-án, a római keltezés szerint augusztus hó 5-én, amikor a számomi napok befejeződtek s a nappali óra középszámitás szerint tizenegy volt, a bátor hadsereg csillagfényű, aranyszövetű és pompás festésű ruháját felöltötte s az anyanyos zabláju lovak s a szerencse által kegyelt harcosok fényben és

előtti felszólalás tárgyában a hárszabályok megsértése nélkül nem lehet határozatot hozni.

Ezt az incidenszt Széll Kálmán azzal simitotta el, hogy ő semmiféle indítványt nem tett, csupán azt ajánlotta, hogy Munkácsy halála fölötti fájdalom kifejezését halasszuk el a kultuszminiszter gyászrendelkezésének betervezéséig.

Blaža Lujza Munkácsyról.

Nagy halottunkról egy régi jó ismerőse, Blaža Lujza ma a következőket írja:

— Hál' Istennek!

Ezt sóhajtottam, amikor ma fekete keretben hozta az ujság a nagy mester nevét. Megszabadult hát az örök éjszakából az örök világosságba. A lelkembe mindig belevágott a fájdalom, amikor egy-egy hír jött Eindhovenből: — Munkácsy már nem ösmer meg senkit. — Munkácsy összetört aggastyán lett. . . .

Ennek a kínos életnek a megszűnése csalta ki belőlem azt a sóhajt. . . .

Aztán néhány percig magam elé bámultam az üres levegőbe, majd szemem oda tévedt arra az arcképre, amelyre személyes vonásaival írta nekem:

— Hazajöttem, hogy bámuljam a csodás művészetedet!

Éreztem, hogy két könnyű pereg le a szememből. . . . — Az emlékezés könnyei voltak. . . .

Sokszor volt apróbb futólagos találkozásunk, de a jószágos bohém lelkét, gyöngéd és nemes szívét két örökre feledhetetlen találkozáson ösmerem meg.

Párisból jött vissza. A Krisztus Pilátus előtt akkor juttatott neki babérródot. Meghívta ebédre. Szívesen fogadta a meghívást, csak egy feltételt kötött ki.

Nevetve kért:

— Csak ne magyar ételt. Két hete vagyok idehaza, de megettem vagy ötszáz töltött káposztát. Az én finom francia gyomrom — mondta mosolyogva — nem bírja el már ezeket a merényleteket.

Izlett neki a »primadonna« főztje. Ebéd után társalogtunk, mulattunk, amugy bohém módra. Ő füttyölt, én énekeltem. Szakadatlan unszolt, hogy én csak egyre daloljak, hiszen én csalogány vagyok, a nemzet csalogánya. Én meg egyre nógattam a füttyölésre — hiszen annak is mestere volt — és elneveztem a nemzet rigójának.

Aztán vidám anekdotákat mesélt — másokról. Mert — mint igazi bohém — sohasem beszélt magáról. Nem szerette, ha olyan dolgokról kérdezik, amelyek a művészetével függnek össze. — Ha mégis megtörtént, sóhajtott egyet és azt felelte:

— Hiszen jó volna minden. Jó, jó. Csak Páris ne volna olyan messze ide.

Ő tudja, mit értett alatta.

Másodizben a vasuton töltöttünk együtt néhány órát. Elkisért Bécsig, ahova egy új operettet mentem megnézni. Ő tovább utazott Párisba.

Az uton a jövődö terveiről beszélt. Az »Ecce Homo«-ról.

— Aztán szeretnék hazajönni, pihenni. . . .

Most hazajön pihenni. . . .

Fájdalommal várjuk azt a vonatot, amelynek a feketesége olyan különös, amikor a színek mesterét siratjuk.

A nemzet is . . . a csalogánya is. . . .

A király részvéte.

Bécs, május 3. (Saját tud. távirata.)
Schiesse! kabinet-igazgató közölte Wlassics kultuszminiszterrel, hogy Ő Felsége meghagyásából tudassa a Képzőművészeti Társulattal és mind ama egylettel, melynek Munkácsy Mihály tagja volt a pótolhatatlan és korai vesztességen való fájdalmát és részvétét.

Munkácsy nagyváradai rajztanára.

Nagyvárad, május 3.

Ezelőtt mintegy másfél évtizeddel még állandó alakja volt Nagyváradnak Szamosy Elek főgimnáziumi és reáliskolai rajztanár, a

ki nem ugyan művei révén, hanem mert a legnagyobb magyar festőnek adott utmutatást, erős biztatást a ragyogó művészi pályára, — került a magyar történet legfényesebb lapjára.

Sokan emlékeznek még Nagyváradon Szamosy bácsira, a kiről az egész város apraja nagyja tudta, hogy ő volt Munkácsy rajztanára. Szamosy bácsi magas, elegáns alak volt, hosszú művész hajjal, melynek ősz szála vállait verték. Modora finom, elegáns, nyájas volt és rendkívül meg tudta nyerni tanítványainak bizalmát maga iránt. Ugy mint a nagy tanítvány bizalmát is megnyerte.

— Tanuljatok fiaim, igyekezzetek rajzolni, még bizony Munkácsy lehet belőletek! — szokta volt mondani tanítványainak. — Az is az én tanítványom volt! — tette hozzá büszkén.

A finom gentleman modoru rajztanár nagyon sokat dicsekedett ugyan nagy tanítványával s apróra elbeszélte ismerőseinek, hogyan ismerkedett ő meg Gyulán Munkácsy Mihállyal, mikor a Wenkheim kastélyban festeggett, de azért tényleg ő nem gyönyörködött a tanítványa műveiben s ezt olykor-olykor ki is fejezte ismerősei előtt.

— Ugy csapkodja az kérem a festéket a vászonhoz, mint a kőműves a maltert. Ezt én nem szerelem nála!

Szamosy bácsi ugyanis nagyon szépen vigyázva kidolgozta a képeit, Munkácsy ellenben nem úgy és innen van — a »nagy különbség« — a Szamosy bácsi és a Munkácsy képei között.

Szamosy Elek mint arcképfestő dolgozott sok ideig Budapesten s innen hívták meg egyes főúri családok a vidékre és rábízta családi képeik átfestését. 1858. év őszén Gyulán dolgozott a Wenkheim grófoknál s ugyanebben a városban kapta abban az időben első rajz leckéit Munkácsy Mihály, az asztalos inas valami Fischer nevű rajztanártól. Szamosy időt szakított magának és meglátogatta a kollégát, kinek szobájába éppen akkor toppant be a mikor a fiatal Munkácsy rajzolt. Munkácsy leírja naplójába ezt a találkozást. Szamosy első látása is nagy hatást gyakorolt rá, a mikor pedig biztatta őt, hogy

káprázatban ragyogtak; láthatóvá lett a felség tükrének ragyogásában az időnek és földnek kegyeletje, a parancsot osztó Szulejmán szultán is.

»A gonosz hitetlenek serege a bámulás útjára esett s látván, hogy ez mily csodálatos dolog, rendkívül félelemben és rettegésben voltak; a vitéz csapatok pedig mint a bosszu oroszlánjai teljesítették az ostrom parancsát s a várnak tenger szigetként való körülzárására fordították gondjukat. A királyi fénylő Dárius, a koronás Iszkender a híres vár északi oldalán levő síkon állapodott meg: erre a gonosz fajnak ismételték is e mondást: Ma van az eseménynek eseménye; s az alacsony paráznak nyilván látszott e gondolat: Hol van ma menedékhely?»

Szigetvár az ostrom idején három meg erősített részből állott: a tulajdonképeni várból, az Óvárosból és Újvárosból. Mind a három rész külön meg volt erősítve, gáttakkal, árkokkal, mellvédekkel s a sarkokon bástyákkal volt ellátva. Nagy előnye volt az is, hogy minden oldalról víz vette körül s így nehéz volt eliene rohamot intézni. A törökök a külső erődítményt, vagyis az Újvárost kezdték először ágyuzni.

»A tüzet szóró, sárkányszájú, menydörgő hangú, villámló, hadoszloptörő, félelmes, irgalmatlan, élelő, márványedeledű, vasburkolatu, török-zuzó ágyuk rettenetes köveiket szórták s a vár bástyáit pusztítani kezdték. A tévelygő hitetlenek — Allah átka velük az ítélet nap-

jaig — félelmükben rettegésükben aggódta s fekete arcu hollók gyanánt a várba menekültek, jobbról-balról, mindenfelől a háboru pusztította őket.«

A nagy ágyuzásnak sem volt meg azonnal a kívánt eredménye, mert az Újváros is jól megvolt erősítve. Különösen a meteriszszel (lövősáncz) szemközt levő háromszoros fal és az égmagasságu védőgátak erősek voltak, mert azokat sárból és vesszőfonásból építették. Valóban olyan erősek és szilárdak voltak, hogy az ágyuk a külső bástyán át nem hatoltak s a szokásos összeütközésre utat nem nyitottak. Az említett bástyák mérete hosszában tizenkét rőf, szélességben öt rőfnél több lévén, a hitetlenek lakásait, a gonoszok kőházainak belsejét erős és sokszoros várrá tették, amelyben kellőkép nyugalmat találtak s nem gondoltak e mondásra: »Hiába vagytok kőbástyákban.«

»Végre azonban a khoszevi félelmes hatalom, a szulejmáni nagy erő a 874. évi Moharrem-ül-haram hó 26. napján az átkozottakat mégis elpusztította s a külső bástyákból akarva nem akarva megszalasztotta.

A harc oroszlánjai, az Edesirhez hasonló vitézek, a rumili sereg hősei a számárságig ostobák közül hatszázat megöltek s a külső bástyákon belül halmokat raktak össze s onnan üldöző tüzet szórtak menedékhelyükre.«

Az Újváros elfoglalása után nyomban folytatták a belső városnak az Óvárosnak ostromát. Meglehetősen nehézséget okozott azon körülmény, hogy a török seregben az élelmi-

szerek fogytán voltak, mert nem számítottak arra, hogy az ostrom ily soká tart. — Amde mindeme bajokon segített Mohamed pasa nagyvezír, a ki a »Heft medslisz« szerint »a csapatok elrendezésében s a győzedmes sereg ellátásában is tündöklő csillag gyanánt a kielégítés egére érkezett s vitéz kardját ragyogó napként a fénylő ég magaslatára helyezte. Ily módon a harc és öldöklés után az említett évi Szafar-el-muzaffer hó 4-én a hódítás és győzelem zászlója magasan lengvén, a puszkaporszóró belső erődítmény is meghódolt az iszlám seregnek, mely azt össze-vissza dulta. A rumili seregből ezer híres tiszt és igen sok harczeres esett el, az ágyuk és puszkák által s a győzedelmes harc zürzavarában a vértanuság útjára mentek.

Ennek oka az volt, hogy a hódító sereg részéről kilőtt menydörgő ágyuk és puszkák a vár bástyáiban megakadtak s a gonosz hitetlenek azoknak csak hangját halották, ellenben a sátni hitetlenek átkozott seregének ágyui és puszkái mind egy-egy hősnék, egy-egy oroszláni bátorságu vitéznek testére találtak. Eme körülmény a győzedmes sereg előhaladását fogyó hold gyanánt ellankasztotta. Utoljára azonban a bátor csapatok a belső bástyát mégis elfoglalták s ezer gonosznak vértét a porba hullatták.

Beszélik, hogy annak a seregnek feje, a király hive, a makacsság szőrűjének tüzelője, Szigetvár bánja, a Zrinyi nevű ember életkora hetven év volt. Gonosz önhittsége szerint járt

folytassa a rajzolást, mert még nagyra fogja vinni, a legnagyobb tekintély volt előtte Szamosy. Ha valaki kétségbevonta az asztalos inas festő talentumát, a zavaros jövőn tüprengő asztalos inas nem késett visszavágni:

— Szamosy mondta!

Munkácsy Mihály, az asztalos inas nem-sokára Budapestre került Szamosy ajánló levelével, eztán Bécsbe, Münchenbe, Párisba, ment a maga lábán. Egy szédítően dicsőítő utat tett meg, míg Szamosy Elek megmaradt szürke rajztanárnak. A festészet nem sokat jövedelmezett neki s azért beállott irnoknak a honvédelmi minisztériumba.

1872-ben állították föl *Nagyváradon* az állami főreáliskolát és Szamosy kinevezték az iskola rajztanárává, de ezenkívül még a premontrei főgimnásiumban is tanította a rajzot. Szorgalmasan festegette a tanítás mellett pénzért arcképeket, genre-t. Nagyváradon alig van ház, ahol az ő művecskéiből ne lenne egy-két darab. A főreáliskola őrzi tőle a király és Deák Ferencz arcképét, a Polgári Körben levő királyi párt szintén ő festette. Lipovniczky püspök igen sokat festetett vele, lefestette ezenkívül a l. sz. káptalan több régebbi tagját.

Baráti kötelék füzte őt *Beczky* Lajos kereskedőhöz A »menyasszonyhoz« címzett rőfös üzletének egy szép cégéttáblát festett. Ez a nevezekép most is ott diszeleg Zölfa-utca sarkán üveg alatt s egy fehér selyemruhás menyasszonyt ábrázol.

Munkácsy Mihályval egykori tanítványával való ismeretsége soha meg nem szakadt. A dicsőség zenithjén álló tanítvány mindig irogatott a szürke rajztanárnak levelet s a mikor Budapestre jött, talán az volt az első dolga, hogy fölrendelje magához a nagyváradai rajztanárt. Pénzzel is segítette olykor-olykor, mert hogy-hogy nem, de Szamosy bácsi igen sokat volt pénzsükiben.

Egyszer nagy tette határozta el magát Munkácsy Mihály egykori tanító mesterével szemben. Visszaakarta adni a kölcsönt. Szamosynak három fia volt s az egyik *László* festett is egy keveset, meg hegedült is, de inkább ez utóbbit szerette. Munkácsy *Párisba* hívta föl *Szamosy* Lászlót magához s a műtermébe

fogadta. Hires festőt akart belőle nevelni s így akarta visszaadni a kölcsönt egykori mesterének. A temérdek sok utmutatás, inspiráció azonban sehogysen vezetett valami nagy eredményre, mert Szamosy László minduntalan letette az ecsetet mint egykor a nagy művész a gyalut s futott hegedűjéhez.

Összeszedtem mindazokat az emlékeket, a mik a halott világhírű művész már szintén halott tanító mesterére vonatkoznak. Meglátogattam a Szamosy még élő és itt lakó kollegáit a premontrei rendházban.

Kékuss J. Vidor prem. r. kanonok főgymnásiumi tanár mint igen kedélyes, jó modoru magas műveltségű kollegára emlékszik Szamosyban, kinek legkedvencebb beszéd tárgya volt, ha nagy tanítványáról beszélhetett. Több éven át működött vele együtt a helybeli főgymnásiumban.

Kertész Miksa prem. r. kanonok főgymnásiumi tanár már itt találta Szamosy a mikor ide jött tanárnak s neki egyenesen így mutatták be:

— Munkácsy mestere.

Baráti kötelék füzte Szamosy a prem. rendház Nesztorához, *Cséplő* Péter prem. r. kanonok főgymnásiumi tanárhoz is.

Krüger főreáliskolai igazgatóhoz kartársi és baráti kötelék füzte Szamosy. Több mint tíz éve tanárkodtak a reáliskola fölállításától kezdve együtt. Szamosy többször elbeszélgette neki Munkácsyhoz való viszonyát és a világhírű művésznek több hozzá írt levelet fölolvasta. Csak az évszámra nem emlékezett tisztán, a mikor Szamosy elhagyta állását. Előkerestük a főreáliskola értesítőjét. 1882—83 évi értesítő egy cikkét közli Szamosynak.

A rajzoktatásnak fontosságáról és annak előnyeiről. Irtá Szamosy Elek.

Az 1884—85 évi értesítőben ez állott róla:

Szamosy Elek rajztanár máj. 1-től betegsége miatt szabadságoltatott.

Félve forgattuk tovább a tragikus lapokat. Az 1885—86 értesítő szerint:

Szamosy Elek betegsége miatt egész évben szabadságolva volt.

És tovább semmi. Szamosy 1885 május 1-én szélhűdés érte, felszállították Budapestre és ott a klinikán meghalt. Két évre rá, hogy a 65 éves galambfőhár haju művész másodszer házassodott meg.

ORSZAGGYÜLES.

A képviselőház ülése.

Budapest, máj. 3.

A képviselőház ma rövid ülést tartott. Az ülés elején az elnök felolvastatta a delegációkat egybehívó királyi leiratot. Egyben elhatározta a ház, hogy a delegáció tagjait a május 5-iki ülésben fogja megválasztani.

Neményi Ambrus a pénzügyi bizottság jelentését nyújtotta be az új beruházási kölcsönről. E javaslatot a szombati ülés napirendjére tüzték ki.

Napirend előtt *Hock* János szólalt fel Munkácsy Mihály halála alkalmából. Erről a beszédről lapunk más helyén adunk tudósítást.

*

A *Hock* János és *Szell* Kálmán beszéde után napirendre tér a Ház.

A napirend.

A Ház *harmadszori olvasásban* elfogadta a *nagybecskereki* h. é. vasutról szóló törvényjavaslatot.

A *választási törvény* revíziójára vonatkozó javaslatot:

Belitska József ismerteti és elfogadásra ajánlja.

Buzáth Ferencz rövid szavakban felsorolja észrevételeit és végül a javaslatot elfogadja.

Szell Kálmán miniszterelnök: E kérdéssel igen kényesen kell elbánni. Elősméri, hogy aránytalanságok vannak a kerületek beosztásában és e kérdést annak idején meg fogjuk oldani. (Helyeslés.)

A Ház a javaslatot általánosságban és részleteiben elfogadja.

A *kolozsvári* főgyógyászság felterjesztése *Mohay* Sándor előadó a bizottság javaslatához

ő el és a muszalmánok boszantására sokféle eszközt használt, egyik oldalról egész rudakba csomagolva aranyakat és piasztereket, másik oldalról több erszény akcsét és apró fillért vett magához s a hitetlen harcosok közül, a ki a rumili sereg egy-egy emberét megsebesítette és ágyuval, puskával megölte, azt határtalan dicsőretekkel és bőséges kedvezésekkel halmozta el s az aranypénzes zacskót kinyitván, azon gonoszának hőven szórta az aranyat. Ha pedig a kapu-khalkból vagy a janicsárokból sebesített vagy ölt meg valaki egyet, azt megdicsérte s egy-egy piasztér és akese kedvezményre tartotta érdemesnek. Ha pedig a sebesült vagy megölt ember az anatóliai seregből s azon vidékről való csapatból volt, akkor vonatkozott kedvezményt adni.

Ily módon értésül adta, hogy jól ismeri a győzelmes sereg mindegyikének hírét és értékét.

A szultán óhajta megvalósult, de a győzelem örömet ő már nem érte meg. »Az őszi napokban, írja a szerző, a 974. évi Szafar-el-muzaffer hó 22-én éjjel két órakor a szerencsés idejű szultánnak meggyengült ereje már végére jutott, a vadorlás győzött az állandóság fölött, a költözökös a megállapodás fölött s busongva ama gondolat fölött, hogy az ellenség megszabadul, győzedelmes seregeit árván hagyta.«

A »Heft medslisz«-nek a szultán haláláról s a nagyvezír intézkedéseiről való terjedelmes leírásából csakis a lényeges részeket közlöm. »Mikor, ugymond, a szívet tépő, a test és lé-

lek birodalmába tüzet vető *Mohammed* pasa ő magasságához jutott, szível-lélekkel siránkozott. — Ámde az iszlám sereg vezérlete s a gonosz hitetlenek hódítás által való megfékezése s az oszmán ház szultánágának és khalfaságának megerősítése gondos kötelessége volt; — — — ezért először a titokról értesült belső szolgáknak adta ki a kellő bölcs parancsot s azok a siralmas eseményt eltitkolták, úgy, hogy senkinek sejtelme sem volt róla. Még a magas itéletű vezérek s a boldogultnak hódító társai sem értesültek haláláról.«

Ugyanezen eseményről érdekesen emlékezik meg a híres földrajzíró, *Evlja* Cselebi is, kinek atyja jelen volt Szigetvárnál. »Az én atyám, ugymond, Szulejmán szultánnal jelen volt Buda, Székesfehérvár meghódításánál, sőt midőn a szigetvári ütközetben Szulejmán khán elhunyt, atyám ott is jelen volt. Az oszmán ház szolgálatában hosszú időt eltöltött gyöngyöreg ember volt ő s mindenkor az öreg emberekkel társalagván, a mult eseményeiről beszélgettek. Kebelbarátjai közt volt egy igen öreg ember. A neve Szukemerli Kodsza Musztafa Cselebi volt. — Öreg emberek voltak s valahányszor a padisah jelenlétében tanácskozás tartatott, mikor a vezérek és országnagyok összejöttek, azt szokta mondani: Jöjjenek az öregek is. Szigetvár alatt Szulejmán szultán elhunyván, az iszlám seregnek erről tudomása nem volt. Szokoli Mohammed pasa nagyvezír Kuzu Ali aga fegyverhordozót, Ali aga rikjábárt, Abdi efendi konyhafőlögyelőt, az én apá-

mat, továbbá Szukemerli Kodsza Musztafa Cselebit hivatva s velük teljes volt a tanács.« Még fölemlíti *Evlja* Cselebi, hogy »a nagyvezír Szulejmán holttestét trónra helyezte s uti öltönye mögöl Kuzu Ali aga a kezeit mozgatta.

A szultán halálának eltitkolására még más módokat is kigondolt a nagyvezír. »A győzelmes seregnek, írja a »Heft medslisz« különösen a vezéri karnak megfélemlítésére és fenyegetésül emlegette és ismételte, hogy az uralkodó mondta: Szigetvár elfoglalásának mostanáig való nehézsége mindegyikünkre nézve boszantó és fölháborító dolog.«

»Sőt a janicsár Dsafer aga, aki a belső szolgák közül való volt, a megboldogult uralkodó kézírását utánzó és ahhoz hasonló iratot is szerkesztett s azt mint nyílt rendeletet küldötték szét, — — — ily módon a kételkedés és gyanu árnyéka sem lévén meg, a harc és öldöklés, miként azelőtt, folytatódott s az említett évi Szafar-el-mazuffer hó 22. napján, ami a római időszámítás szerint szeptember 7-ike, csütörtöki nap, a belső vár is elfoglaltatott.«

A belső vár lángokban állott, az őrség tovább benn nem maradhatott. Mindenki tudja Magyarországon, de sőt az egész művelt világon is azt a fönséges jelenetet, ami ezután következett, amelylyel Szigetvár ostroma befejeződött.

képe, meghatalmazást kér arra, hogy a képviselőház megsértéséért vádat emelhesse. A Ház a kért felhatalmazást megadja.

A szerzői jog védelme.

Neumann Ármin elfogadásra ajánlja a javaslatot, mely az irodalmi, művészeti és fényképészeti művekre vonatkozó szerzői jogok védelmét célozza.

Polónyi Géza: Nemzetközi egyezményeket módosítani nem lehet. Sem pénzügyi, sem kulturális szempontból nem fogadja el a javaslatot.

Közjogi szempontból pedig a javaslat sérelmes, nem is szólván arról, hogy elnyomja a magyar termékeket, beözlök a német munka, mert a fordítás korlátozva lesz.

További fejtegetésében azt vitatja, hogy itt nem két birodalom szerződik egymással, hanem két külön állam egy harmadikkal. Itt Magyarország nevében csak a magyar király szerződhetik. Feleljen az előadó, igaz-e, hogy itt 3 szerződő fél van?

Belitska Béni: Nem.

Zaj a szélsőbalon. Endrey, Thaly Kálmán, Kubik kiabálnak:

— Nem érti? Hogyne volna 3 szerződő fél.

Polónyi: A magyar király, az osztrák császár és a német birodalom. Közjogi falsum az, hogy a szerződésbe két felet adtak be. Meglepi őt ez, mert ez a kormány Romániával, mint magyar király nevében kötötte meg nemrég szerződését. Tiltakozik e szerződés kötés ellen s nem fogadja el a javaslatot.

Flósz Sándor igazságügyminiszter: Ez a szerződés védvámot képez a magyar szerzők műveire nézve, a beözlők külföldi művek ellen. Itt a hazai szerzők eddig nem találtak védelmet. Például Munkácsy műveit Franciaországban sokszorosíthatta s ott teljes védelmet talált. Ha ezt itthon tétette volna, nem talál védelmet. Ugyanez áll a zeneművekre és a könyvekre is, melyek ha fordítva is, de csak a magyar termékeket nyomták el.

Ami a szerződést illeti, a törvényből bizonyítja, hogy az közjogilag helyesen történt. Nekünk nincs külön-külön miniszterünk, aki képvisel. Aki Ausztriáé, az a miénk is, más nem kötheti meg a szerződést. A szerződés pedig Ausztria császára és Magyarország királya nevében kötött. A javaslatot elfogadásra ajánlja.

Visontay Soma azt fejtegeti, hogy a külügyminiszter csak is eminenter közös ügyekben képviselhet minket a külfölddel szemben, oly ügyekben, melyek elejétől fogva együtt illettek minket Ausztriával. (Zajos helyeslés a szélsőbalon.) A magyar kormánynak szembe kell szállni minden oly törekvéssel, mely államiségünket kisebbiti. A javaslatot nem fogadja el.

Flósz Sándor elismeri, hogy a szerzői jogok védelme nem közös, hanem teljesen önálló és a szerzői jog védelme a régi szerződésekben megállapított formára készült az a szerződés is. Fölolvast a miniszter több szerződést, a melyek mint Ausztria császára és Magyarország apostoli királya nevében jöttek létre, pedig Magyarországot külön illették. Közjogi tekintetből tehát ez a javaslat nem kifogásolható. Ami Polónyinak azt az aggodalmát illeti, hogy ez a szerződés tág utat nyit a germanizációnak, arra azt feleli, hogy a berni szerződés épp az ellenkezőjét bizonyítja. Ujból elfogadásra ajánlja a javaslatot.

Polónyi Géza viszonzválasza után Kubik Béla a házszabályokra hivatkozva, állítja, hogy a Ház nem határozatképes.

Elnök megszámllátja és miután 86-an vannak jelen az ülést egy negyedórára felfüggeszti.

Az ismételt olvasásnál a Ház ismét határozatképtelenné vált, mire a szavazást holnapra halasztották.

Uj államtitkár.

A »Budapester Tagblatt« és a »Magyar Hirlap« ma reggel azt jelentik, hogy a kereskedelmi miniszteriumban az államtitkári állást legközelebb betöltik. A hírek szerint dr. Nagy Ferencz egyetemi tanár, a ki a kereskedelmi és váltó jogot adja elő, lesz a kereskedelmi államtitkár. A hirt nagyon valószínűnek találjuk, mert biztos tudomásunk van arról, hogy Hegedüs miniszter már régebben oda nyilatkozott, hogy neki csak szakember kell államtitkárnak. A miniszterelnök szintén szívesen látja, ha indifferens ember jön; legalább nem kell a különböző pártfrakciókkal veszekednie. Nagy Ferencz mint tanár és kodifikátor tényleg érdemeket szerzett és mindenestre többet ért a kereskedelmi ügyekhez, mint az ugynevezett gyakorlati politikusok, a kik a bankokban mint igazgatók és felügyelők szedik a tantiemeket és prezenczmarkokat.

Budapest, május 3. A M. N. mai száma megerősíti, hogy Hegedüs kereskedelmi miniszter megkínálta Nagy Ferencz dr. egyetemi tanárt az államtitkársággal.

A munkaszünet kibővítése.

Nagyvárad, május 3.

Az aradi »Kereskedők Köre« a munkaszünet jelenlegi szabályozott állapotát is sérelmesnek találja magára, de azért nem rendez tüntető sétákat, mint a szocialisták, a 8 órai munkaidőért, hanem egy egészen könnyebb és méltányosabb módját választotta ki az agitációnak. Feliratot szerkesztett ugyanis a kereskedelmi miniszterhez a munkaidő kibővítése illetőleg újabb szabályozása iránt s a feliratot pártolás végett megküldötte a társköröknek is. A felirat különösen az üzletek zár órájának és kinyitási idejének önkényes, a nagy konkurencia által tulfeszített kitolását találja igen sérelmesnek és a zár és kinyitási határidőknek egységes, törvény által való meghatározását kéri.

Elvitázhatatlan tény — ugymond — hogy az üzleteket ma a kereskedők nem a forgalom reményében, — hanem kizárólag a lét és nemlét kérdése folytán támadt óriási verseny miatt nyitják ki reggel 5 és 7 óra között és este 9 sőt 10 óra utánig tartják nyitva, — hogy pedig a testi és a szellemi erőnek ily mértékűen kiaknázása akkor a midőn arra semmi szükség nincsen, ugy az országra mint a kereskedelemre nézve szociális szempontokból nem csak veszedelmes, hanem igen alkalmas arra, hogy a proletarizmusnak híveket és erőt szerezzen — az kétséget nem szenved, — ennélfogva egyesületünk is indítatva és hivattottnak érzi magát, hogy ezen bajnak gyökeres orvoslására minden lehető megtegyen, melyet a következő pontokban teljesen indokolva, van szerencsénk Nagyméltóságod elé terjeszteni:

1. Az üzletek egyöntetűen este 7 órakor záródjanak.
2. A fűszer és élelmi cikket elárúsító üzletek, a téli időszakban este 8 óráig tartassanak nyitva.
3. A téli idény kezdődjék október hó 1-én és tartson márczius hó 31-ig.
4. Szombati napokon, midőn a munkások fizetve lesznek illetve keresetüket kézhez kapják, az üzletek este 8 óráig tarthatók nyitva.
5. Ha szombaton naptárszerűleg ünnep van a mikor az ipari munka szünetelni szokott, ugy aznap a törvénytakta hétköznapi záróra kötelező, viszont az esti 8 órai záróra az ily szombati napot megelőző pénteki napon lép érvénybe.
6. Vasárnap az összns üzletek tekintet nélkül a nyári időszakra, déli 12 órakor záródjanak.

Azon fölmerült és a jövőben fölmerülhet kérdésekre, hogy az üzleti zárórának

szabályozása hátrányos-e a kereskedelemre és a nagyközönségre nézve? — egyesületünk vezetősége a kik a legtekintélyesebb aradi cégek főnökeiből és kamarai tagokból áll, — ezen ügynek alapos megvitatása után a következőkben foglaltak alapján egyhangulag és a leghatározottabban oda nyilatkoztak hogy — nem!!!

Az üzletek egységes bezárása esetén a fogyasztó közönség a jelzett üzleti órák keretén belül fogja bevásárlásait eszközölni, ha pedig egyik vagy másik fél szükségletét idejében elmulasztaná beszerezni, tekintettel arra, hogy az összes üzletek zárva vannak, a bevásárlást az illető más napra kell, hogy halassza, a mi a forgalomra nézve semminemű hátránnyal nem jár s így az a kereskedő kötelező a ki csak a mostani rendszertelen viszonyok miatt tart este 9 sőt 10 óra utánig nyitva, az egységes kötelező záróra esetén pontosan azon megnyugvással fogja bezárni üzletét, hogy esetleg megkésett vevője ha nála zárt ajtókra talál, más czégnél vagy versenytársnál sem eszközölheti bevásárlásait s így nem csak hogy ki van zárva azon eset, hogy őt bármily csekély anyagi veszteség érheti, hanem ellenkezőleg tekintélyes megtakarításokat fog elérni világi és télen fűtési eszközökben, a nélkül, hogy az üzleti forgalom csökkenne, — továbbá mig egyrészt teljesedésbe menne a záróra szabályozása által a főnököknek azon régen nyilvánított óhajuk, hogy károsodásuk nélkül egy kis szabad időt nyerhessenek, hogy az egész napon tartó erőltetett és értelmileg végzett munka után magukat kipihenhessék és egy kevés időt családjuk körében is tölthessenek, — addig másrészt a kereskedelmi alkalmazottaknak is ki fog jutni a humanizmus és társadalmi szempontokból egyaránt felette kívánatos szabad időből nem csak a testi pihenésre, — hanem azon hézagos képzettségek pótlására is, melyre az egy-két középiskola elvégzése után, a kereskedelmi pályára lépett egyéneknek a tapasztalat szerint feltétlenül szükségük van.

Ezen alapos indokoknál fogva egyesületünk kéri Nagyméltóságodtól az esteli zárórának törvényhozás útján való egyöntetű szabályozását ugyszintén azt, hogy a vasárnapi munkaszünet kibővítésének kérdését mint határozottan károsat nemcsak hogy mellőzni sziveskedjék, — hanem a nyári napokban érvényben levő délelőtti 10 órai záróra helyett is, a déli 12 órát kegyeskedjék megállapítani.

Ezen utóbbi kérelmünket szintén elvitázhatatlan tény támogatja és pedig az, hogy a vidékről bejövő földművelő és munkás nép, mely egész héten dologban van, csak vasárnap délelőtti vagy ünnepnapon eszközölheti a szükséges bevásárlásokat az óriási adóval megterhelt városi kereskedőnél, már pedig ha az üzletek vasárnap délelőtti zárva lesznek, a városi kereskedők teljesen elesnek a vidéki vevőtől, a mi által nem csak a forgalom és ezzel kapcsolatosan az adózó képesség fog óriási mérvben csökkenni, hanem a keresetforrásnak ily lényeges elvonása a városi kereskedőktől magára a kereskedelemre nézve is végzettszerű lenne, minek megállítására nézve szerint a jelenleg érvényben levő vasárnapi munkaszünetről szóló törvény, az általunk indítványozott csekély módosítással igen alkalmas.

Nagyvárad közügyei.

Nagyvárad város közigazgatási bizottságának ülése.

Nagyvárad város közigazgatási bizottsága tegnap délután tartotta rendes havi ülést.

Beöthy László főispán elnökölt; jelen voltak: dr. Bulyovszky József, Némethy Károly, Hlatky Endre, dr. Hoványi Géza, dr. Grósz Albert, Mihály Adolf, Sipos Orbán, Papp Miklós, Mezey Mihály, Kikinday Gyula, dr. Nagy Géza, dr. Berkovits Ferencz, dr. Baróthy Ákos, Huzella Gyula, Dús László, dr. Gramm Károly, dr. Vári-Szabó Béla, Szüts Dezső aljegyző.

Elnöklő főispán az ülést megnyitván, üdvözlő a közg. bizottságban dr. Nagy Géza új kir. ügyész.

Felolvasatott ezután a polgármester havi jelentése a közigazgatás ápril. havi állapotáról.

A jelentésnek a közegészségügy és közrendészetre vonatkozó adatait már közöltük.

A közadók befizetésének eredménye a következő volt:

Kincstári adóban 22,082 kor. 40 fillér, kamatban 1386 kor. 51 fillér, betegápolási pótdobban 1174 kor. 99 fillér, kamatban 14 kor. 03 fillér, hadmentességi díjban 60 kor., kamatban 44 fillér, bélyeg- és jogilletékben 2144 kor., 81 fillér, kamatban 63 kor. 50 fillér, összesen: 26,926 kor. 68 fillér.

A múlt év április havában 23,846 kor. 86 fillér folyt be kincstári adóban, tehát 1764 korona 96 fillérrel több mint a múlt hónapban.

Ápril hó folyamán 12-ig iparendély adótt ki; megszűnt 12 iparüzlet.

A polgármesteri jelenés kapcsán felszólalt Mihelyt Adolf biz. tag. Örömet fejezi ki, hogy május 1-vel Nagyváradon egy új gyorsvonat délutáni közlekedése állítottatott be a menetrendbe s ezen vonat régi közőhajt képez. Tekintetbe véve azonban, hogy épen délután 4 óra körül majdnem minden irányban indul Nagyváradra így a jegypénztárnál nagy torlódás keletkezik, írjon fel a közigazgatási bizottság a kereskedelmi miniszterhez, miszerint a nagyvárad állomáson még egy jegypénztár felállítása iránt intézkedni sziveskedjék.

A közigazgatási bizottság a polgármester jelentését tudomásul vette s elhatározta, hogy egy második jegypénztár felállítása iránt felírják a keresk. miniszterhez.

A szakelődök nemleges jelentéseit tudomásul vették.

A kir. pénzügyigazgató bejelenti, hogy a pénzügyi hivatalok átköltöztek az új pénzügyi palotába. Egyben kéri, hogy az új palota előtt a város a járdát építtesse ki.

Dr. Bulyovszky József polgármester felmenti, hogy a járdát a villamos vasut vágányainak lerakása előtt végleg nem rendezhetik, hanem intézkedni fog, hogy a palota előtti rész planiroztassék.

Tudomásul vették.

A belügyminiszter leirt a közigazgatási bizottsághoz, hogy a Lőrinczy Gyula rendőrbiztos fegyelmi ügyében hozott határozatot nem hagyja jóvá. Lőrinczy Gyulát, míg vád alá helyezve volt, állásától felfüggesztették s fizetésének 1/2-át levonták. Később azonban az egész összeget részére kiutalta a közg. bizottság s a fegyelmit nem rendelte el ellene, daczára, hogy Lőrinczyt a bíróság pénzbüntetésre ítélte. A miniszter a kétharmad fizetési összeg kiutalását nem hagyta jóvá s a fegyelmi vizsgálatot megelőző vizsgálat megejtését elrendelte.

Popper József kifogást tett a Nagyhíd mellett levő Moskovits és Rác-féle korcsmák ellen közrendészeti és közerkölcsi szempontból. A panaszt elutasította a két alsóbb fórum, miért azt Popper József meglebbezte.

Krüger Viktor reálistkolai igazgató az iskolák szempontjából helyteleníti a korcsmák közelségét.

Sipos Orbán kir. tanfelügyelő szintén hátrányosnak tartja az iskolák közelében ezeket a korcsmákat, annál inkább, mert személyes tapasztalatai szerint is botrányok történtek ott. Indítványozza, hogy új szemlét és vizsgálatot tartsanak.

A tanfelügyelő indítványát elfogadták.

A színház építése.

— Bizottsági ülés. —

A színház építésére felügyelő bizottságot tegnap délutánra a polgármester összehívta, mivel a színház tervező cég egyik tagja: Hellmer Henrik Nagyváradra érkezett s többféle előterjesztése volt a bizottsághoz.

Az előterjesztések mindenike újabb kiadásokra vonatkozott, azonban ezek szükségét beárta a bizottság s mind megszavazta.

Bulyovszky József elnöklő, jelen voltak: Rimler Károly, Hellmer Henrik építési tanácsos, Hegedüs Géza, Mezey Mihály, dr. Döry Ferencz, Pékánovits Imre, dr. Baróthy Ákos, Sztarill Ferencz, Lovas Zsigmond, Csordacsics Ferencz, Krubicza József építés vezető mérnök.

Az ülésnek a tárgysorozatát a Hellmer Henrik műszaki tanácsos előterjesztése képezte. Bejelentette, miszerint a színház építését felülvizsgálta s örömmel jelezheti, miszerint az építkezés már annyira előhaladt, hogy a kitzított időre a színház megnyitható lesz. Veszély nincs a falak kellőleg száradnak.

Előterjesztette ezután, hogy a páholy közötti falak papir tapétával voltak tervezve, de ennél czélszerűbb, ha szövet falat alkalmaznak. A több kiadás fedezetet talál a költségvetés keretén belül. Továbbá a proscenium páholyok elejére szőnyegdiszt ajánl, a melyek egyikére a város czimere, a másik páholy elejére pedig az ország czimere jöhetne. Szükséges volna még a proscenium páholyok butorait aranyozva készíteni, hogy magasabb vendégek számára kellő disz legyen. Ez utóbbi 120 frt többletet okoz.

Az előterjesztést elfogadták.

Előterjesztette továbbá Hellmer, hogy a karzat kibővítése folytán a megnagyobbodott menyezlet hátsó részét szobrász dekorációval kell diszíteni. Ez mintegy 150 frtba kerül. — Megszavazták.

Elfogadták továbbá az építési tanácsos azon javaslatát, hogy a homlokzaton a színház felirata a vakolatba legyen vésvé s bearanyozva.

A vestibülben két márványtáblát állítanak fel. A feliratok szövegezését egy szűkebb bizottság állapítja meg.

Nagyobb vitára adott alkalmat az építési tanácsos azon előterjesztése, hogy a karzaton a harmadik sortól feljebb a 120 ülőhelyre ne padokat, hanem felcsapó székeket alkalmazzanak. Az ilyen székek ülésenként 3 frt 50 krral drágábbak.

Ez az előterjesztés meglepte a bizottság tagjait, mert akként emlékeztek, hogy Kunz József vállalkozóval nem padokra, hanem székekre lett megkötve a szerződés. Padokról mint a nem lett bemutatva, csak székekről s a szerződés 4. pontja világosan kiköti, hogy a kárpi-tos munkák az elfogadott minták szerint készí-tendők.

Kunz Gusztáv hivatkozik a költségvetésre, melyet kapott s ebben csak a 2 első sorra van szék felvéve, a többi helyekre padok vé-tettek fel.

A bizottság tagjai azt vitatták, hogy padokat nem rendelt a bizottság s megütközve keresték, hogy ki avatkozott jogtalanul a dologba.

Dr. Döry Ferencz azt látja, hogy Busch Dávid főmérnök önhatalmulag javította ki a költségvetést.

A hosszas vita vége az lett, hogy a bizottság kénytelen-kelletlen megszavazta a padok helyett a székeket s így a 360 frt többletet.

Ezzel véget ért az ülés.

45.000 forint többkiadás.

A Bazar-szoros kiszélesítése céljából a város a Weiszlovits- és Mayr-házakat is meg szándékozott barátságos uton vásárolni, azonban a tulajdonosokkal nem sikerült a békés megegyezés, mert Mayr Sándor a fő-utczai és apácza-utczai két házáért 200.000 frtot, Weiszlovits Adolf pedig a Bazar-szorosban állott házáért 100.000 frtot követeltek. A város természetesen ezen összegekről hallani sem akart, miért is a kisajátítás utjára terelte az ügyet. A kir.

törvényszék mint telekbíróság elrendelte a birói becsüt s a szakértők a következő összegekben állapodtak meg:

Mayr S. fő-utczai háza	115.491 frt 09 kr.
„ „ apácza-utczai háza	24.986 frt 77 kr.
A két Mayr ház értéke	140.477 frt 86 kr.
Weiszlovits ház értéke	67.110 frt 32 kr.
Tehát a szakértők	207.588 frt 18 kr.

összegekben vették fel a három ház értékét.

A kik járatosak a kisajátítási dolgokban, erősen hitték, hogy a kir. törvényszék mint telekbíróság ezt az összeget fel fogja emelni.

A kir. törvényszék polgári tanácsa, mint már irtuk, szerdán egész nap tárgyalta a kisajátítás ügyét, de az összegekre nézve csak tegnap állapodott meg.

Akik a kisajátítási összeg felemelésétől félték, aggodalmuk alaposnak bizonyult, mert a kir. törvényszék a három ház becsértékét összesen **45.225 frt 46 krral állapította meg magasabb összegben, mint a szakértők.**

A törvényszék által megállapított összegek a következők:

Mayr S. fő-utczai háza	139.763 frt 05 kr.
„ „ apácza-utczai háza	31.498 frt 47 kr.
A két Mayr ház együtt	171.261 frt 52 kr.
Weiszlovits ház értéke	81.552 frt 12 kr.
A három ház együtt	252.813 frt 64 kr.

Ezen összegben benn van az a 600 frt is, a melyet a kir. törvényszék határozata szerint a város az átköltözésért tartozik fizetni; így tisztán a Weiszlovits házáért 78.952 frt 12 krt állapított meg a kir. törvényszék.

Ezenfelül kimondotta a kir. törvényszék, hogy a város fizeti Csizmazia Géza vasuti főmérnök és Csordacsics Ferencz szakértők s az ügygondnokként szereplők díjait, míg a többi felek a saját szakértőjüket fizetik.

A törvényszék határozatát a város meglebbezi.

UJDONSAGOK.

A királyváró Berlin.

Kacsának is érdekes.

A »Mémorial Diplomatique« című előkelő francia hetilap szenzációs hírt közöl. Azt újságolja ugyanis, hogy bizonyos körökben sokat beszélnek egy igen érdekes házassági hírről! Arról van szó, hogy a német trónörökös, akinek a nagykorúsítási ünnepélyhez királyunk holnapután Berlinbe utazik, jegyet fog váltani a magyar király kedvenc unokájával, Rudolf trónörökös és Stefánia leányával, Erzsébet főhercegnővel. A nevezett lap e hirhez hozzátesszi, hogy a fiatal hercegi személyiségek között valláskülönbség forog ugyan fenn, amennyiben Vilmos trónörökös evangélikus vallásu, Erzsébet főhercegnő pedig katolikus, de ez komoly akadály még sem lehetne a fiatalok között, miután már volt eset arra, hogy uralkodó családok sarjai vegyes házasságot kötöttek. Ha ez a hír valónak bizonyulna, akkor Erzsike magyar hercegnő valamikor még a német császári trónra jutna s megtörténhetik, hogy a német császár apósa egy magyar gróf lenne.

Berlin, május 2. Bécsből éppen most jelentették be hivatalosan I. Ferencz József király kíséretének névsorát.

Ebből a névsorból is bizonyosnak látszik, hogy fontos politikai tanácskozások lesznek Berlinben, mivel a külügyminiszteren kívül a kabinetiroda főnöke is jelen lesz Berlinben.

Ő Felsége kísérete a következő tagokból áll: Paar Ede gróf, Bolfras tábornok, Ditrichstein herceg, Wessely alezredes, Stuergr gróf őrnagy, Böhm alezredes, Dittel százados, Schliesse dr., Marzko udvari titkár, Herdlicska kormánytanácsos, Herzl dr. udvari orvos, Goluchovszky gróf külügyminiszter, Mérey külvetségi tanácsos, Ledochovszky gróf kapitány, Beck vezérkari főnök.

Berlin, május 2. Az Unter den Lindenen tömérdek ember jár-kezel mostanában és nagy érdeklődéssel nézi mennyire haladt a diszités. A párisi téren a munka már annyira haladt, hogy valószínűleg csütörtök reggel elkészülnek vele. A brandenburgi kapu már teljesen osztrák és magyar zászló díszben pompázik. A hársfator közép sétányán a villamos lámpák oszlopait fekete-sárga és piros-fehér-zöld zászlócskák és lobogók tarkított virágfüzerek kötik össze.

A Berliner Tageblatt írja: Zsigmond német császárnak és magyar királynak a Siegesalleeban álló szobrát, mint most már határozottan megállapították, vasárnap délelőtt 9 órakor fogják leleplezni Ferencz József császár és király ő Felsége jelenlétében.

Berlin, május 3. A város diszitése igen fényes és máris százezer márkánál több fogyott el a diszitésekre. A diszkapu teljesen készen áll. Az utcán nagy néptömeg sétál alá s fel a gyönyörű diszitéseket megtekinteni. A *Badeni* nagyherceg nejével és kíséretével már megérkezett.

Bécs, május 3. (Saját tud. távirata.) A király ma este 7 órakor elutazott Berlinbe, hova holnap reggel fog érkezni.

TAJÉKOZTATO.

Régészeti és történelmi muzeum (Schlauch-park) nyitva minden vasár- és ünnepnap d. e. 10 órától fél 1-ig és d. u. 3-5-ig 20 fillérért. Kedden és csütörtökön d. u. 3-5-ig 40 fillérért. Más időben 1 korona.

Május 5. A tanítók közgyűlése.
Május 5. A nőegylet v. ülése.
Május 6. A nőegylet közgyűlése.
Május 19. Esküdtszéki tárgyalás.

* **Gazdasági tanfolyam néptanítók részére.** Biharvármegye tanfelügyelője a tanítókat az állami gazdasági tanfolyamokon való részvételre szólítja föl. A tanítókhöz intézett felhívás a következő:

A vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszter ur öméltóságának folyó 1900 évi május 1-én 30.835 sz. a. kelt rendelete folytán értesitem, hogy a gazdasági ismétlő iskolákban alkalmazott tanítók szakszerű kiképzése végett a nagyméltóságú földmívelésügyi m. kir. miniszter ur által a »Néptanítók Lapja« ez évi legközelebb megjelenő számának egyikében közzéteendő hirdetés értelmében a folyó iskolai nagy szünetidőben és pedig: 1. *adai*, 2. *lugosi*, 3. *kecskéméti*, 4. *rimaszombati*, 5. *nagyszentmiklósi* m. kir. földműves iskolánál f. é. július hó 1-étől 28-áig, 1. *adai*, 2. *pápai*, 3. *kecskéméti*, 4. *jászberényi*, 5. *hódmezővásárhelyi*, 6. *rimaszombati*, 7. *csákvári*, 8. *nagyszentmiklósi*, 9. *szentimrei*, 10. *algógyi*, 11. *lugosi*, 12. *csabai*, 13. *karczagi*, és 14. *szabadkai* m. kir. földműves iskoláknál pedig ez évi augusztus hó 2-ától 28-ig tartó 4-4 heti tanfolyamot rendez. Felhívom ennél fogva, hogy a tanfolyamra leendő felvétele iránti bélyeges kérvényét, melyben jelezze korát, azon iskola jellegét, melynél működik s azt, hogy azon községben, honnan folyamodik, van-e már gazda-

sági tanfolyamot végzett tanító, legkésőbb nyolcz nap alatt hivatalomnál mutassa be. Nagyvárád, 1900. május hó 3-án. *Sipos Orbán*, kir. tanfelügyelő.

* **A város mérnöke tanulmányuton.** *Lovas* Zsigmond városi mérnök a közgyűléstől 4 heti szabadságot kér, hogy Párisba mehesse a kiállítás tanulmányozására. Mivel pedig a tanulmányut tapasztalatai a város javára értékesíthető lesz s a város fejlődése hasznát fogja venni e világotlátásnak, *Lovas* Zsigmond 400 korona segélyt kér a közgyűléstől ez utazásra.

* **Ingyen aszfalt járda.** *Incze* Lajos vállalkozó ajánlatot adott be a tanácshoz, a melyben azt ajánlja, hogy a Kossuth Lajos-utcát egész a Nagy-piacig aszfalttal burkolja. Az aszfalt tartósságáért 20 évi jótállást vállal. A tanács e beadványára a Kossuth Lajos-utca helyett, a Lloyd-tól a Kolozsvári-utca elejéig tartó részt jelölte ki neki a próba aszfalt burkolat elkészítésére. E határozatra *Incze* Lajos egy kérvényt nyújtott be a tanácshoz, a melyben azt kéri, hogy miután az általa följánlott burkoltatásra kijelölt hely jóval hosszabb, mint a Kossuth Lajos-utczának a Nagy-piacig tartó része s tekintve, hogy még különböző mellék munkákkal is terhelték, jelöljön ki a tanács a próbajárda elkészítésére egy rövidebb utvonalat.

* **Értekezlet a csizmagyar ügyében.** Szombaton d. u. 3 órakor a városházán a polgármester elnöklésével értekezlet lesz a tervezett csizmagyar ügyében, a melyre több csizmadia iparost is meghívtak.

* **Lövés a temető mellett.** Tegnap délután 6 óra tájban a nagy-temetőhöz vezető faszorban egy lövés dördült el, melynek zajára oda siető emberek egy elalélt fiatal embert szedtek föl véres fövel. Az öngyikos neve *Simon* Szilárd volt rendőrségi irnok, kinek vádaskodásért már több ízben meggyűlt a baja felettes hatóságával. Legutóbb felvette örökségét mintegy 1800 forintot s azt Budapestre ment elkölteni. Mire elfogyott az örökség, természetesen elmúltak az aranjszepek napok is és egy forinttal zsebében, mely a menetjegyen fölü maradt meg, hazajött Nagyváradra meghalni. A rendőrséghez ezt írta:

»Sorsát senki el nem kerülheti.

Szilárd.«

A golyó csodálatosképen álkapcsából visszapattant és így felgyógyulása csak napok kérdése.

* **Sertésvész Élesden.** A központi főszolgabíró értesítése szerint Élesden sertésvész lépett fel. *Bérczy* Imre főszolgabíró Élesdet zár alá vétette s erről Nagyvárád várost is értesítette.

* **A viharágyu áldozatai.** A nép babonás félelemmel nézi a legtöbb helyütt a viharágyukat, melyekkel mostanában sokfelé tesznek kísérleteket. Isten ellen való vétek, mondják az emberek, hogy az égre lövöldöznek és hogy az urak pörbe szállnak az Uristennel. Ezt a félelmet bizonyára csak növelni fogja az a katasztrófa, mely tegnap Székesfehérvárott történt. Többféle rendszerű viharágyukkal tettek ott próbát egy szőlőhegyen, a hol nagyszámu kíváncsi közönség is volt jelen. A földmívelésügyi miniszterium részéről is jelen volt Raam Oszkár felügyelő. Néhány ágyut már elsütöttek és Nagy György gépész is odalépett egy reábizott viharágyuhoz, hogy azt is elsüsse. E pillanatban szörnyű detonáció hangzott el. A viharágyuban levő löpor fölrobbant, nyilván olyanképen, hogy az előbb elsütött ágyuk egyikéből behullott egy szikra. Négy ember súlyosan megsebesült és pedig: Nagy György gépész, a ki mind a két szeme világát elvesztette, Molnár István, Kiss József és Ertl Ferenc mezőőrök kisebb sérülést szenvedtek: Karikás József meg egy Zádory nevű fiu. Dr. Stierbauer főorvos azonnal bekötözte a sebesülteket és beszállította őket a kórházba Nagy gépésznek és Molnár mezőőrnek az állapota aggasztó.

* **A nyomor halottja.** A nyomor napról napra szedi áldozatait. A szegény munkás ember kétségbe esve futkos munka után, s ha már annyira jutott, hogy betevő falatja sincs, a halálban keres megváltást a földi kinszenvedésektől. Tegnap négy ily szerencsétlen ember nyult a gyilkos szerszámhoz, vagy a mérgepo-hárhoz, ma pedig egy ötödik akarta magát elpusztítani. *Pintér* Mihálynak hívják a szerencsétlen embert, s 29 éves. Becsületes iparos ember, de hetek óta munkát nem kapott. Küzdött a nyomorral a meddig tudott, végre éhezve roskadt össze. Ma reggel kíváncszorgott a Ferencz József hidra s onnan a Dunába vetette magát. Jó emberek siettek megmenteni s bevitték a Szent János-kórházba, ahonnan majd felgyógyultan jön ki, hogy tovább küzdjön a nyomorral.

* **Rejtélyes gyilkosság.** Bisztra községben a napokban az erdőben egy nő holttestére bukkantak. A nyomozás megállapította, hogy a illető *Papin* Viktoria fiatal özvegyasszony. A meggyilkolt nő nagyon könnyelmű életet folytatott. Sokszor egy hétig sem volt otthon, s ha hazajött folyton ivott, mert mindig pénzt hozott magával. A mult heten ismét eltávozott, de már nem tért többet vissza, mert a község felett elterülő erdőben meggyilkolták. A szerencsétlen asszonyt hátulról lőtték le. Feltaláláskor egy krajczárt sem találtak zsebeiben, valószínű tehát, hogy rablógyilkosságnak esett áldozatul. Azt hiszik, hogy a meggyilkolt asszony tolvajbandával állott összeköttetésben és a zsin-kostársai közül lőtte le és rabolta ki valamelyik.

A szülészeti klinika égése.

Budapest, május 3. (Saját tud. táv.) A II. uj szülészeti klinika, mely az Üllői-ut 78. szám alatt van s a melynek az épülete tudvalevőleg csak nemrégén készült el, lángokban áll.

Délben az épület tetején egyszerre csak lángok csaptak ki. Nem is egy helyen, hanem egyszerre mind a négy sarkában a tetőzetnek, a miből az látszik, hogy a pusztító elem már jó idő óta lappangva emésztette a gerendákat, míg aztán hirtelen kitortek a lángok.

Az épületben szörnyű pánik támadt s a főváros összes tűzörségei kivonultak a helyszínére, nagy erővel fogván hozzá az oltáshoz, a tűzoltók nyolcz tollólétrával és a gőzfecskendővel mentek a tűzhöz. A központi tűzörség *Markusovszky* segédtiszt és *Janitsék* tűzfelügyelő vezetése alatt vonult ki. Az üllői-uti kaszárnyából a tűzi készütség sietett a veszedelem színhelyére, a hol a rendőrség részéről *Krecsányi* VIII. ker. kapitány is megjelent. Egy óra után a Tauffer-féle szülészeti klinika *telőzete teljesen a tűz martaléka lett.* A betegeket levitték a pinczehelyiségbe s a veszély mindjobban fokozódott kivonult a helyszínére a 38. gyalogezred és az 1. honvédhuszár ezred összes legénysége s derekasan részt vettek a mentési munkálatokban.

Budapest, május 3. (Saját tud. táv.) A kigyulladt klinikán 70 gyermekágyas asszony és 30 pólyásbaba volt. *Tóth* István dr. a tűz kitörésekor éppen egy hasfölmetszési műtétet vitt véghez, de az operációt szerencsésen befejezte.

Tauffer orvostanár jelenleg nincs itthon

IRODALOM.

Uj könyv az ifjuságnak. Megjelent: *Idegen Tájakon.* Uj irányu elbeszélések az ifjuság számára, képekkel. IV., V., VI. kötetke. Félvászkonkötésben. A három együtt 2 kor. 20 fillér. Ez áron az I., II., III. kötetke is még kapható. Bátran adható mind a két nemű ifjuság kezébe. Kalocsán, 1900. ápr. 25. Tisztelettel *Tóth* Mike, S. J., főgymn. tanár.

A Katholikus Szemle május havi száma a következő jeles tartalommal jelent meg: Vajda János költészet. **Dombi Márk** dr. Az alkoholizmusról II. **Vethési József** dr. Szigetvár ostromának török leírása. **Karácson Imre** dr. Genesisus, a színész. Elbeszélés. **Gopcsa Endre**. Távolban. Költemény. **Szücs József**. Elfáradtam nagyon. Költemény. **Rákos István**. A veszprémi egyházmegye új rituáléja. **Amalarius**. Könyvismertetések és bírálatok: Erdúj-helyi: A közjegyzőség története. Ism. Békefi Remig dr. Platz: Utazás a természetben. Ism. **Dombi Márk** dr. Prónai: Magyar olvasókönyv. **Bartha**: Magyar nyelvtan. Ism. **Lakatos V.** Társadalmi Értesítő. Melléklet. A Katholikus Szemle a Szent István-Társulat elnökségének felügyelete alatt s ugyanazon társulat költségén adatik ki, mint a társulati tagok illetményének egy része. — Nem tagok részére előfizetési ára 10 korona. Megjelenik a nyári szünet (július—augusztus) kivételével, havonként, összesen tehát tízszer, hat ives füzetekben. A szerkesztőséget illető minden közlemény a szerkesztő nevére, a Társulat házába: Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28. szám alá intézendő; tagdíjak, előfizetések és reklamációkat ugyanoda küldendők a Szent István-Társulat titkári hivatalára czimezve.

Igazságszolgáltatás.

A rabsegélyző egylet f. hó 6-án d. e. 11 órakor a fogházépületben választmányi ülést tart.

Tolvaj miniszteri tiszt. A törvényszék Lenk kir. táblai bíró elnöklésével folytatta ma Gágitscher István volt pénzügyminiszteri számíttást bűnpörének a tárgyalását. A kir. ügyészség tudvalevőleg pénzhamisítás címén kéri az elítélését. Ez a vád az ellopott skülféle bankokban értékesített kuponokra vonatkozik. De sikkasztás miatt is vádolják Gágitschert, mert a mikor két év előtt a fiatal felesége megőrült s ennek gondnoka lett, az asszony két házát ő kezelte. És ekkor a befolyt házbérből, melynek fele a sógorát illetve, 2000 forintot elsikkasztott. A törvényszék, miután az első váddal már tegnap végzett, ma a sikkasztás ügyét bolygatta s első sorban Morócz Ferencz ügyvédet hallgatta ki. Eközben dr. Németh Béla védő arra hivatkozott, hogy időközben a vádlott egy kis örökséghez jutván, ebből a kár megtérült s a pénz az árvaszéknél fekszik. Ennek igazolására az illető árvaszéki referenst beidézni kérte. Noha dr. Geszti királyi ügyész ellenezte ez előterjesztést, a törvényszék teljesítette a védő kérését. Ítélet csak délután lesz.

SPORT.

Tavaszi meeting. Május 6-án kezdetét veszi Budapesten a 10 napos tavaszi meeting. Minden egyes versenynapokon érdekes díjak kerülnek döntés alá. dr. Magyar László titkár és Schmidt Ferencz főpénztárnok a Magyar Lovar-egylet nevében tudatják, hogy a versenyeken a korona számítás a kötelező, a minek következtében a közönség ez ujtásnak csak örülhet.

TANUGY.

Vizsgálatok a kereskedelmi iskolában. A Nagyvárad Felső Kereskedelmi Iskolában a felső osztály vizsgálatai a következő sorrendben fognak megtartani: I. osztályvizsgálatok: Május 5-én 10-től 12-ig: Egészségtan. Május 7-én: Magyar, német francia. Május 9-én: Kereskedelmi számtan, mennyiség, könyvitel. Május 11-én: Közgazdaságtan, jogi ismeretek, vegytan és áruismeret. Május 14-én d. e.: Történelem, földrajz, levelezés. D. u.: Gépírás,

gyorsírás. II. Érettségi írásbeli vizsgálatok: Május 16-án: Könyvitel. Május 17-én: Kereskedelmi számtan. Május 18-án: Magyar nyelv és irodalom. Május 21-én: Politikai számtan. Május 22-én: Francia nyelv. Május 23-án: Kereskedelmi levelezés. Május 25-én: Német nyelv. *Az igazgatóság.*

ZENE és MŰVESZET.

A zeneiskola hangversenye. A Nagyvárad Zenekedvelők Egyesülete által létesített és fentartott nyilvános zeneiskola f. hó 13-án rendezti V. hangversenyét.

A zeneiskola ma már több mint 130 egyénnek nyújt kellemes szórakozás mellett zenei ismeretet, zenei tudást.

Az idei hangverseny az előző évekét ugy számban és terjedelemben, mint technikai és morális tekintetben messze fölülhaladja.

A műsor egy része csupa magyar nótából áll, a melyeket *Herncsirek* István karmester tanított be nagy fáradozással kezdő, 4—5 hónap óta tanuló növendékek által meglegő fényes eredménnyel. A hangverseny további számait *Vomácska* József ismert klárintett művész 30 tagból álló fegyelmzett tudású növendékeinek élvezetes játéka fogja betölteni.

REGÉNY-CSARNOK.

EL MATARIFE.

Franziából fordította: V. A.

26

Ettől fogva azzal töltöttük az időt, hogy egymást kerestük. Garmendia többször lest vettem nekem, de mindig siker nélkül: az ő emberei nem bírtak az igazi Escualdunac-kal. Egy nap értesültem nyomorult tetteikről, melyeket nem messze Losacatól Arauazen, egy kis faluban vittek véghez. A plebánost agyolították, az asszonyokat meggyalázták és ők maguk a templomban mulattak kigunyolván az Udvoztót és a Szent Szűzet. Váratlanul érkezünk meg és magában a templomban engesztelő áldozatul tizenöt, husz hullát hagytunk közülük. [Nem tudom, Garmendia hogy illant el. Máskor hadnagyon lepte meg az erdőben. Több katona körülvette és elragadta kardját. Kirántotta tehát kését és kettőt-hármat hasba szurt vele, azután sebekkel borítva megmenekült. Hitemre, kitűnő vivó volt.

Igy ment el a nyár, a nélkül, hogy jegyesemet láthattam volna.

A mi fiatal baszkjaink összejárták a hegyeket, egész éjen át gyalogoltak, hogy néhány szót válthassanak amatezghéájukkal; de egy tiszt nem engedhetett meg magának ilyen könnyelműségeket. Paula, kinek rokona, voltak Verá-n, oda akart menni; de magam mondtam neki ellen. Garmendia késedelem nélkül abba a völgybe ment volna kóborolni és szegény rosszul járhatott volna. Egy különös körülmény alkalmával találkoztam az én jegyesemmel.

Novemberben egy éjszaka néhány emberrel a Ibardin dombon voltam az Olhette-re vezető ösvényen vártam egy közleményt, hirtelen fegyver döbbenéseket hallottam alulról a völgyből a francia oldalról; a mi csempészeink még nem jöttek meg. Reggel valóban egy hachero, egy hordár, vérző sebbel érkezett hozzám és elmondta, hogy két társát megölték, de a közlemény meg van mentve és, hogy [keresni fog a következő éjre hordárokat.

Ott maradtam állomásomon a hegységben, hova a tengeri szél délután erős zivatart hozott. Az eső nagyon esett s mi csak egy rossz pástör kunyhóban húztuk meg magunkat.

— Milyen nagyszerű, mondtam az őrmesternek, a kötegek az éjjel megérkeznek.

— Az igaz, kapitány ur, felelt az őrmes-

ter, Bassa Yasn nekünk dolgozik; az mindig baszk lesz. — Ha ön ezt nem ismeri, megmondom, Bassa Yasn, vagyis a vad-ur, előttünk parasztok előtt egy fantasztikus lény, ki uralkodik a hegységek fölött és kormányozza a viharokat.

Ebben a pillanatban jelentette a katona, hogy megrakott öszvérek jönnek Olhette felől, alig bírván tartani magukat vezetőikkel együtt az eső és a szél rohamaiban. Kimentem a kunyhóból és láttam az előléptelű öszvéreket és egy lovon ülő nőt.

— Bassa Yasn sajtóságos alakot vett fel, mondtam az őrmesternek.

Egy örömköltés volt a felelet és Paula csinos feje bujt ki egy az esőtől csepegő csuklyából.

— Az utóbbi éjszakán, mondtá, a mi jobb csempészeinket egy csapat részint megölte, részint megsebesítette. Az egész falu rémületben volt és senki sem akart vállalkozni. Atyám nincs otthon megrakott az öszvéreket, melyek az ön kötegeit hozták s elkísértem őket a határig, mert a vámőrök engem ismernek; a vihar meglepett bennünket a hegyekben. Én jól tudtam, hogy őnt itt találom.

Lássá barátom, mire volt képes ez a bátor leány: belátja, hogy a katona, vagyis én, ki neki adtam szívemet, jól megvolt jutalmazva.

Mikor egyedül voltunk a kunyhóban, száritgatva a menyire lehetett köpenyegeinket a tűz lángjainál. Paula kért, hogy ne hagyjam el többet. Nagyon könnyű volt neki engem meg lágyítani; mindent megígért, a mit akart. A következő nap irtam egy vezérőrnagynak, hogy ismertessem meg a királyi hadsereg mozgulataival; azt felelte várakozásom ellenére, hogy don Sebastian királyfi visszatér nem sokára a harcra és, hogy az hadosztályomat vissza hívják, hogy részt vegyen a hadi műveletekben. Ezen új hír, kegyetlen vágyakat ébresztett fel bennem. Mégis azt hiszem, ha akkor a hadsereghez küldtek volna nem utasítottam volna vissza; de az én ügyeim másképp fordultak.

Garmendia nem hagyott nyugtot. Egy nap midőn Irunba hittak, hogy részt vegyek egy támadásban a behobiai erősség ellen ő megtámadta Alzate várát, Verá-tól nem messze. A támadás épen nem sikerült jobban, mint közönségesen, én hadcsapatommal visszatértem, midőn Verához közeledvén értesültem a történetekről.

(Folyt. köv.)

TAVIRATOK.

Értekezlet a szabadelvüpartban.

Budapest, május 3. Az országgyűlési szabadelvü part, mint értesülünk, holnap pénteken este 1/2 8 órakor értekezletet tart. Az értekezleten ki fogják jelölni a delegációba a part kebeléből választandó képviselőházi rendes és pótagokat.

A parasztlázadás.

Rustcsuk, máj. 3. A parasztlázadás, bár az ostromállapot ki van hirdetve, *egyre terjed* a tized ellen. A katonasággal és csendőrséggel valóságos csaták folynak. Egész ezredek vonulnak föl a lázadás színhelyére és sortüzet lönek a lázadókra. Temérdek sok embert agyonlöttek és sok katona megsebesült.

A búrok veresége.

London, május 3. *Roberts* lord jelentti, hogy *Hamilton* f. hó elsején nagy sikert ért el. Houtneknál szétszórta a búrokat és 26-ot a parancsnokkal együtt elfogtak, halott 12 a búrok közül és 26 az idegenek légiójából.

